

En amnesti för explosiva varor

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till tillfällig lag om en amnesti för explosiva varor.

I propositionen En amnesti för explosiva varor föreslår regeringen en tidsbegränsad amnesti för tillståndspliktiga varor mellan den 15 oktober 2018 och 11 januari 2019. Med explosiva varor avses t.ex. handgranater och sprängämnen. Syftet med förslaget är att minska antalet illegala explosiva varor i samhället.

Regeringen föreslår att bestämmelserna tas in i en tillfällig lag som träder i kraft den 15 oktober 2018 och upphör att gälla den 15 april 2020.

En följdmotion har väckts i ärendet. Utskottet föreslår att yrkandena i följdmotionen avslås.

I betänkandet finns två reservationer (L).

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:116 En amnesti för explosiva varor.

Två yrkanden i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	6
Utskottets överväganden.....	7
Amnesti för explosiva varor	7
Reservationer	9
1. Amnesti för explosiva varor, punkt 1 (L)	9
2. Utredning av en amnesti för explosiva varor i samverkan mellan Polismyndigheten och Försvarsmakten, punkt 2 (L)	10
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	11
Propositionen	11
Följdmotionen	11
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	12
Förslag till lag om ansvarsfrihet vid vissa brott mot tillståndsplikten för explosiva varor.....	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Amnesti för explosiva varor

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ansvarsfrihet vid vissa brott mot tillståndsplikten för explosiva varor.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:116 och avslår motion

2017/18:4010 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 1.

Reservation 1 (L)

2. Utredning av en amnesti för explosiva varor i samverkan mellan Polismyndigheten och Försvarsmakten

Riksdagen avslår motion

2017/18:4010 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 2.

Reservation 2 (L)

Stockholm den 26 april 2018

På försvarsutskottets vägnar

Allan Widman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Allan Widman (L), Åsa Lindestam (S), Hans Wallmark (M), Peter Jeppsson (S), Beatrice Ask (M), Alexandra Völker (S), Mikael Jansson (-), Jan R Andersson (M), Kent Härstedt (S), Daniel Bäckström (C), Lotta Olsson (M), Paula Holmqvist (S), Roger Richtoff (SD), Lotta Johnsson Fornarve (V), Mikael Oscarsson (KD) och Mattias Ottosson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2017/18:116 En amnesti för explosiva varor. Propositionen innehåller ett förslag om en tidsbegränsad lag om ansvarsfrihet för den person som frivilligt under tiden från den 15 oktober 2018 till 11 januari 2019 kontaktar Polismyndigheten och lämnar de uppgifter som behövs för att myndigheten ska kunna omhänderta explosiva varor.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Lagförslaget finns i bilaga 2.

En följdmotion har väckts. Förslagen i motionen återges i bilaga 1.

Lagförslaget har granskats av Lagrådet. Regeringen har följt Lagrådets förslag.

Bakgrund

Definition av begreppet explosiva varor

Till explosiva varor räknas explosiva ämnen och blandningar, explosiva föremål och andra ämnen, blandningar och föremål som tillverkas i avsikt att framkalla en verkan genom en explosion eller en pyroteknisk effekt enligt 4 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, förkortad LBE. I Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) föreskrifter anges närmare vad som avses med explosiva varor (MSBFS 2010:4). Av föreskrifterna framgår bl.a. att explosiva ämnen och blandningar är

- fasta eller flytande ämnen eller blandningar som i sig själva genom en kemisk reaktion kan alstra gaser med sådan temperatur, tryck och hastighet att de kan skada omgivningen
- pyrotekniska satsar, även om de inte alstrar gas
- ämnen, blandningar och föremål som uppfyller kriterierna för att klassificeras som explosiva ämnen, blandningar och föremål enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar (CLP-förordningen)
- ämnen och blandningar som klassificerats i klass 1 enligt reglerna för transport av farligt gods (ADR och RID)
- ämnen och blandningar som visar positivt resultat i något av testerna i testserie 2 enligt FN:s testhandbok för klassificering av farligt gods (femte omarbetade utgåvan av FN-rekommendationerna för transport av farligt gods, handbok för provning och kriterier).

Begreppet explosiva varor omfattar således en mängd olika produkter, exempelvis handgranater, sprängämnen, tändmedel, krut och pyrotekniska artiklar som fyrverkerier.

Regler för innehav av explosiva varor

Den svenska regleringen av explosiva varor finns huvudsakligen i LBE, i förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor, förkortad FBE, och i MSB:s föreskrifter.

Den som hanterar, överför, importerar eller exporterar explosiva varor ska ha tillstånd till det (16 § första stycket LBE). Den som får tillgång till explosiva varor utan tillstånd ska omedelbart underrätta Polismyndigheten (10 § andra stycket FBE). Det finns dock vissa undantag från tillståndsplikten, bl.a. får vissa fyrverkerier användas av allmänheten. Undantagen finns angivna i 2 kapitlet i MSB:s föreskrifter om hantering av explosiva varor (MSBFS 2016:3).

Tidigare amnestier

Det har inte tidigare genomförts någon amnesti för explosiva varor i Sverige. Det har dock genomförts tre vapenamnestier, och en fjärde pågår under perioden februari–april 2018.

Behandling av tillkännagivanden

I samband med beslutet om den senaste vapenamnestin riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om en tidsbegränsad amnesti för handgranater (rskr. 2016/17:344). Genom det lagförslag som lämnats i den proposition som behandlas nu bedömer regeringen att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Riksdagen har även tidigare riktat ett tillkännagivande till regeringen om att göra en kartläggning av explosiva ämnen i kriminella sammanhang samt en översyn av lagstiftningen som omfattar handgranater (rskr. 2015/16:200). Regeringen har vidtagit flera åtgärder med anledning av tillkännagivandet, bl.a. har Polismyndigheten haft i uppdrag att skapa förutsättningar för att ytterligare kunna motverka förekomsten av illegala vapen och explosiva varor inom landet. I redovisningen av uppdraget finns en kartläggning av handgranater i kriminella sammanhang. Regeringen har även lagt fram propositionen Skärpta straff för brott mot tillståndsplikten för explosiva varor (prop. 2016/17:92). Riksdagen antog regeringens förslag till lagändringar som trädde i kraft den 15 maj 2017. Lagförslagen i propositionen Explosiva varor – Tullverkets befogenheter vid inre gräns (prop. 2016/17:169) har också antagits och bestämmelserna trädde i kraft den 1 november 2017. Regeringen har därutöver lagt fram och riksdagen har beslutat om propositionen Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de grova brotten (prop. 2017/18:26) där bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 2018.

Straffskärpningarna i proposition 2016/17:92 och proposition 2017/18:26 innebär att straffskalorna för grovt och synnerligen grovt vapenbrott och brott mot tillståndsplikten för explosiva varor numera är desamma. Regeringen avser att lägga tillkännagivandet om en kartläggning av explosiva ämnen i kriminella sammanhang samt en översyn av lagstiftningen som omfattar handgranater till handlingarna.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår en tidsbegränsad amnesti för tillståndspliktiga explosiva varor. Syftet med förslaget är att minska antalet illegala explosiva varor i samhället. Med explosiva varor avses t.ex. handgranater och sprängämnen.

Förslaget innebär att den som hanterar en explosiv vara utan att ha rätt till det inte ska dömas för brott mot tillståndsplikten i lagen om brandfarliga och explosiva varor om han eller hon frivilligt under tiden från den 15 oktober 2018 till 11 januari 2019 kontaktar Polismyndigheten och lämnar de uppgifter som behövs för att myndigheten ska kunna omhänderta varan. För ansvarsfrihet krävs att den explosiva varan har omhändertagits av Polismyndigheten. Omhändertagna varor ska som huvudregel tillfalla staten och därefter destrueras.

Regeringen föreslår att bestämmelserna tas in i en ny tillfällig lag.

Utskottets överväganden

Amnesti för explosiva varor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag om ansvarsfrihet vid vissa brott mot tillståndsplikten för explosiva varor.

Jämför reservation 1 (L) och 2 (L).

Propositionen

Regeringen föreslår i propositionen En amnesti för explosiva varor att en sådan amnesti ska genomföras. Den som hanterar en explosiv vara utan att ha rätt till det ska inte dömas till ansvar för detta enligt LBE om han eller hon under amnestiperioden kontaktar Polismyndigheten och lämnar de uppgifter som behövs för att myndigheten ska kunna omhänderta den explosiva varan.

För ansvarsfrihet krävs att den explosiva varan har omhändertagits av Polismyndigheten. Den som ger någon annan i uppdrag att kontakta Polismyndigheten ska inte heller dömas till ansvar. Den som kontaktar Polismyndigheten har rätt att vara anonym. Detta gäller även den som ger någon annan i uppdrag att göra detta.

Explosiva varor som omhändertas av Polismyndigheten med stöd av lagen ska som huvudregel tillfalla staten och destrueras. Om egendomen har omhändertagits utan ägarens samtycke ska dock ägaren ha rätt att göra anspråk på den.

I lagen ska det upplysas om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan utfärda närmare bestämmelser om hur lagen ska verkställas.

Amnestiperioden ska pågå under tiden den 15 oktober 2018 till 11 januari 2019. Den nya lagen ska upphöra att gälla den 15 april 2020.

Motionen

I kommittémotion 2017/18:4010 av Roger Haddad m.fl. (L) lyfter motionärerna fram att den föreslagna amnestin lägger ett stort ansvar på Polismyndigheten att vidta åtgärder för att kunna omhänderta de explosiva varorna. Motionärerna ställer sig tveksamma till om detta är en effektiv användning av polisiära resurser och anser samtidigt att säkerheten vid en amnesti för explosiva varor skulle förbättras om även Försvarsmaktens anläggningar utnyttjades för att omhänderta varorna. Motionärerna anser därför att Försvarsmakten av både säkerhets- och kostnadsskäl bör involveras som en aktiv part i en nationell amnesti för explosiva varor. Följaktligen yrkar motionärerna på avslag på propositionen (yrkande 1) och föreslår att

regeringen utreder en amnesti för explosiva varor i samverkan mellan Polismyndigheten och Försvarsmakten (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer med regeringen i att tillgången till explosiva varor många gånger är en förutsättning för att grova våldsbrott ska komma till stånd och ökar risken för att våldssituationer får svåra följder. Förekomsten av illegala explosiva varor innebär även ökade risker för att varan hanteras och förvaras på ett sätt som inte är betryggande ur säkerhetssynpunkt. Därmed ökar risken för allvarliga olyckor och för att den explosiva varan ska användas i ett brottsligt sammanhang. Det är därför viktigt att begränsa antalet illegala explosiva varor i samhället. Utskottet ser positivt på regeringens förslag och bedömer det som ändamålsenligt utformat. Därmed föreslår utskottet att riksdagen antar det lagförslag som läggs fram i propositionen och avstyrker motion 2017/18:4010 (L) yrkande 1.

Mot bakgrund av utskottets ställningstagande ovan anser utskottet att riksdagen inte bör vidta några åtgärder med anledning av motion 2017/18:4010 (L) yrkande 2. Utskottet avstyrker därmed motionsyrkandet.

Reservationer

1. Amnesti för explosiva varor, punkt 1 (L)

av Allan Widman (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:4010 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 1 och
avslår proposition 2017/18:116.

Ställningstagande

Jag anser att riksdagen bör avslå regeringens förslag.

Sverige har tidigare genomfört tre vapenamnestier, och en fjärde pågår under perioden februari–april 2018. Erfarenheterna från dessa vapenamnestier är blandade. Det har visserligen lämnats in en stor mängd vapen och tillhörande utrustning (t.ex. patroner), men den allra största delen handlar om vapen som aldrig använts vid någon form av kriminalitet. Ändå är det givetvis positivt att den samlade mängden illegala vapen i samhället minskar. Frågan är då om erfarenheterna från en vapenamnesti är direkt överförbara till en amnesti för handgranater och andra explosiva varor. En skillnad är de uppenbara säkerhetsaspekterna. Skjutvapen och tillhörande ammunition kan normalt lämnas in på ett sådant sätt att man följer gängse säkerhetsrutiner. Explosiva varor, däremot, kan handla om allt från tändhattar och stubintråd till dynamit, handgranater, brandbomber och även minor. Regeringen konstaterar själv i propositionen att explosiva varor av säkerhetsskäl inte kan lämnas in på en polisstation. För att ansvarsfrihet enligt amnestin ska gälla krävs i stället att personen frivilligt kontaktar Polismyndigheten och lämnar de uppgifter som behövs för att myndigheten ska kunna omhänderta den explosiva varan. För ansvarsfrihet krävs att den explosiva varan har omhändertagits av Polismyndigheten. För att amnestin ska fungera praktiskt läggs alltså ett stort ansvar på Polismyndigheten att vidta åtgärder för att kunna omhänderta föremålet. Detta blir än viktigare eftersom det inte på förhand går att veta i vilket skick det explosiva föremålet befinner sig och om t.ex. skador kan göra att det finns risk att det detonerar i förtid. Det är mycket tveksamt om detta är en effektiv användning av polisiära resurser, såsom polisens nationella bombskydd, i ett läge när polisens resurser redan är mycket hårt ansträngda.

2. Utredning av en amnesti för explosiva varor i samverkan mellan Polismyndigheten och Försvarsmakten, punkt 2 (L)

av Allan Widman (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:4010 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 2.

Ställningstagande

En nationell amnesti för explosiva varor borde bygga på ett samarbete mellan Polismyndigheten och Försvarsmakten. Även i fredstid bidrar Försvarsmakten redan i dag med kompetens och teknisk infrastruktur när det handlar om att omhänderta och oskadliggöra explosiva varor som påträffas. Säkerheten vid en amnesti för explosiva varor torde förbättras om även de anläggningar som tillhör Försvarsmakten utnyttjas. Genom ett samarbete mellan Polismyndigheten och Försvarsmakten kan samhällets resurser användas mer effektivt. Såväl säkerhets- som kostnadsskäl talar alltså starkt för att Försvarsmakten involveras som en aktiv part i en nationell amnesti för explosiva varor. Regeringen bör därför utreda en amnesti för explosiva varor i samverkan mellan Polismyndigheten och Försvarsmakten.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:116 En amnesti för explosiva varor:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ansvarsfrihet vid vissa brott mot tillståndsplikten för explosiva varor.

Följdmotionen

2017/18:4010 av Roger Haddad m.fl. (L):

1. Riksdagen avslår propositionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en amnesti för explosiva varor i samverkan mellan Polismyndigheten och Försvarsmakten och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ansvarsfrihet vid vissa brott mot tillståndsplikten för explosiva varor

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Den som hanterar en explosiv vara utan att ha rätt till det ska inte dömas till ansvar för detta enligt 29 eller 29 a § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, om han eller hon under tiden 15 oktober 2018–11 januari 2019 frivilligt kontaktar Polismyndigheten och lämnar de uppgifter som behövs för att myndigheten ska kunna omhänderta den explosiva varan. För ansvarsfrihet krävs att den explosiva varan har omhändertagits av Polismyndigheten.

Ansvarsfrihet enligt första stycket gäller även för den som ger någon annan i uppdrag att kontakta Polismyndigheten.

2 § Den som kontaktar Polismyndigheten enligt 1 §, eller uppdrar åt någon annan att göra det, har rätt att vara anonym.

3 § Explosiva varor som har omhändertagits enligt 1 § tillfaller staten. Detta gäller dock inte om den explosiva varan har omhändertagits utan ägarens samtycke och denne gör anspråk på egendomen. Om ägaren är känd, ska ett sådant anspråk göras inom en månad från det att ägaren fick del av en underrättelse från Polismyndigheten om att egendomen omhändertagits. I annat fall ska anspråket göras inom en månad från det att egendomen omhändertogs.

4 § Explosiva varor som har tillfallit staten enligt 3 § ska destrueras, om egendomen inte behövs för ett musealt eller militärt ändamål eller för Polismyndighetens verksamhet.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om verkställighet av denna lag.

-
1. Denna lag träder i kraft den 15 oktober 2018.
 2. Lagen upphör att gälla den 15 april 2020.